

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

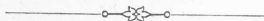
FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

Kapitel III.

Den Formodning, som jeg i det foregaaende har fremsat om Erulernes Betydning for Runernes første Optraeden i Norden, er støttet til de Meddelelser, som de paa Græsk og Latin skrevne historiske Beretninger giver os om Erulerne.

Vi skal nu i det følgende se, hvorvidt de nordiske Runeindskrifter selv støtter den Formodning, at Eruler har havt noget at gjøre med Udbredelse af Runeskrift eller Runeindskrifter i Norden.

Folkenavnet Eruler forekommer som saadant og i Flertal ikke i nordiske eller angelsaksiske Kilder. Hos latinske Forfattere skrives det dels *Eruli*, dels *Heruli*; i en Variant hos Ammian *Aeruli*; undertiden *Heroli*. Hos græske Forfattere regelret med Spiritus lenis: Ἐρουλοί, Ἐρούλλοι, Αἰρουλοί. Kun hos Zosimos Ἐρούλοι. Hos Dexippos (Etym. magn.) Ἐλουροί, ved Indflydelse fra græsk ἔλος »Myr«. Undertiden Ἀλλουροί ved Indflydelse fra gr. αἰλουρος »Kat«.

Med Zeuss, Müllenhoff og Much, i Modsætning til Jacob Grimm og Steenstrup (Danmarks Historie I S. 83), tror jeg, at Navnet hører sammen med det oldnorske *jarl*, Flertal *jarlar*, angelsaks. *eorl*, oldsaks. *erl*. Da er *Eruli* en oprindeligere Form end *Heruli*.

Til Støtte herfor nævner Zeuss og Förstemann (Geschichte des deutsch. Sprachstammes II S. 178), at en Skrivemaade **Cheruli*, i Lighed med *Cherusci* og lign., aldrig findes. Det uoprindelige *h* i *Heruli* har Sidestykke i Skrivemaader som *Herminones*, *Hermanaricus*, *Halaricus* og lign. ¹⁾.

Med Hensyn til Vokalen *u* foran *l* forholder *Eruli*, som forudsætter en germansk Form **Erulōz*, sig til den urnordiske Entalsform *erilar*, som oldn. Nomin. Flertal *drøslar* forholder sig til Nomin. Ental *drasil*. Jfr. Noreen, Indogerm. Forsch. XIV S. 396 ff.

Oldn. *jarl*, angelsaks. *eorl* o. s. v., af Stamme *erla-*, og urnord. *erilar*, af Stamme *erila-*, er dannet af en Grundstamme *er-*, som har betydet »Mand« eller »Han«. Til denne Grundstamme hører bl. a. det oldnorske Dyrenavn *jarfr* eller *erfr*, en Jærv. Fremdeles Gudenavnet *Erch*, et Navn paa Guden Ty, i det bayerske *Erchtag* »Tirsdag«; af Stamme *Er-ha-*, egentlig »den mandige« ²⁾.

Ordet *jarl*, Stamme *erila-* og *erla-*, er afledet ved Deminutiv-Suffiks og betyder etymologisk »en ung Mand«, »en ung mandig Kriger«. I den gamle norrøne Digtning betyder Ordet »Krigerhøvding«.

Hvorledes skal vi nu opfatte den Betydning og den Brug, Ordet har havt som Folkenavn, en Brug, hvori det ikke kan paavises i den nordiske eller angelsaksiske Litteratur, men hos sydlandske Forfattere?

Navnets Forekomst synes at antyde, at Eruler ikke i Norden selv blev brugt som egentlig Folkenavn, saalænge som vedkommende Folkestamme eller Folkestammer endnu sad hjemme i Norden og ikke var draget ud paa Krigstog til fremmede Lande.

Men i fremmede Lande maa disse nordiske Folkestammer, naar de kom i Berørelse med fremmede Folk, have kaldt sig selv Eruler, og i fremmede Lande har dette Navn fæstet sig som Navn paa disse Nordboer. Egentlig og i snævrere Forstand var det den Benævnelse, hvormed disse Nordboers Krigerhøvdinge betegnede sig selv og sine Undergivne.

Da saa Mænd af Erulernes Stamme fra Krigstog i fremmede Lande vendte, undertiden i store Flokke, tilbage til Norden, betegnede de sig ogsaa her, tænker jeg mig, vistnok som Eruler.